

Boris Kidrič:

O tradicijah Slovenskega narodno-osvobodilnega sveta

Govor na II. zasedanju SNOS-a

Preden se oglašim k razpravi, mi dovolite, da sporočim II. zasedanju SNOS-a tople pozdrave voditelja nove Jugoslavije in njenih enakopravnih, svobodnih narodov — maršala Josipa Broza Tita.

Ne bom razpravljajal o zakonu. Mislim, da je dober in da je o njem bilo povedano že vse, kar je treba. Posvetiti želim nekaj besed temi, ki tudi sodi na današnje zasedanje. II. zasedanje SNOS-a je namreč njegovo poslednje zasedanje. Vsekakor je prav, če ob tej priložnosti spregovorimo o zgodovinski vlogi, o zgodovinskem mestu, ki ga ima SNOS, ter o njegovih tradicijah, ki jih mora po našem mnenju gojiti tudi naš bodoči parlamentarizem.

Redko kateri narod ima v svoji zgodovini tak parlament, kak njegov nastanek, tako njegovo rast kot naši jugoslovanski narodi in v njihovi družbi tudi slovenski narod. Če hočemo nastanek, če hočemo zgodovinsko vlogo in zgodovinsko mesto SNOS-a pravilno oceniti, si je treba biti na jasnem o dveh stvarih: o svetovno-političnih okoliščinah, v katerih je SNOS nastal, in o notranje-političnih okoliščinah njegove rasti.

Za svetovno-politične okoliščine je brez dvoma značilna druga svetovna vojna. Vsi vemo, da se je druga svetovna vojna bistveno razlikovala od prve svetovne vojne. Medtem ko je bila prva svetovna vojna označena za imperialistično vojno, imperialistično na obeh straneh, velja za drugo svetovno vojno označba osvobodilne vojne proti nemškemu fašizmu in njegovim satelitom. Dejstvo, da je bila druga svetovna vojna v svoji celoti osvobodilna, seveda ne pomeni, da v protifasistijski koaliciji niso obstajali imperialistični elementi, da niso delovale imperialistične klike in da te klike niso ponovno poskušale z zavlačevanjem druge fronte in z raznimi znanimi manevri pomagati nemškemu fašizmu zaradi svoje mrzinje do progressnega sveta. Toda obstoj takih elementov ni mogel bistveno spremeniti splošnega značaja druge svetovne vojne. Hkrati moramo poudariti, da pa sta osvobodilni značaj druge svetovne vojne v drugo svetovno vojno, a tudi čisto osvobodilno gibanje naših jugoslovanskih narodov pod Titovim vodstvom. Iz take čiste osvobodilne, v njenem najglobljem bistvu protimperialistične udeležbe jugoslovanskih narodov in tudi našega slovenskega naroda, iz take udeležbe, tovariši in tovarišice, je zrasel prvi parlament v slovenski nacionalni zgodovini, je zrasel SNOS.

Mislim, da je naš narod na tako rasti svojega prvega parlamenta lahko sam ponosen, da je to dejstvo našemu narodu v veliko čast.

Notranje-politične okoliščine, v katerih je rasel prvi naš parlament, označimo, če povemo, da se je vsa bivša protifasistijska oblast sedela, ko je prišel okupator. Ta oblast je sramotno kapitulirala pred okupatorjem. Se huje, ta oblast je iz strahu pred ljudstvom storila vse, da se biva država zlomi, kar je dokazalo, da vsa bivša vladajoča obala v Jugoslaviji absolutno ni bila velja. V Jugoslaviji absolutno ni bila velja sposobna odgovarjati za nacionalno usodo narodov. Pokazalo se je, da je bivša vladajoča obala — vloga izdajalcev. Ne gre tu le za posameznike, samo za Dražo Mile, haidloviča, zgolj za Rupnika, Rožmana, Kreka itd. Gre za dejstvo, da so vsi ti posamezniki odraz splošne družbene zakonitosti. Gre za ugotovitev, da vladajoča plast ni bila samo nesposobna rešiti narod pred okupatorjem, temveč da se je po logiki družbene zakonitosti tudi podala v okupatorjev objem. Nujno se je potemtakem morala pojaviti nova družbena osnova za rešitev naše nacionalne usode. Nujno je moralo vzeti v roke usodo naših narodov njihovo delovno ljudstvo. Vzelo jo je pod Titovim vodstvom v vsej Jugoslaviji, vzelo jo je v okviru Osvobodilne fronte tudi v Sloveniji. Prav to dejstvo, da je usoda našega naroda vzelo v svoje roke naše delovno ljudstvo, prav to dejstvo je notranje-politično značilno za nastanek in rast prvega slovenskega parlamenta. Čeprav ima njegov zakonodajni 1941 formalno še obelodajeno koalicijo, sta njegova družbena osnova in množično jamstvo za njegov uspeh — globoko ljudski.

SNOS je torej zrasel iz gibanja, ki je bilo nazven dosledno protimperialistično, znotraj pa dosledno demokratično, ljudsko demokratično.

Nekoliko besed o tradiciji SNOS-a, ki nam mora biti danes še posebno pri srcu. Spominjate se, da se je ob kapi-

SNOS lahko s ponosom zapiše v svojo zgodovino, da je vprašanje bratstva in enotnosti naših narodov že ob svojem rojstvu pravilno zastavil. Naša sveta dolžnost je, tovariši in tovarišice, da tudi to svetlo tradicijo našega narodno osvobodilnega gibanja iz dneva v dan poglobljamo, da jo iz dneva v dan uve-

Član Prezidija SNOS-a Boris Kidrič govori na II. zasedanju SNOS-a.

tulaciji Italije, septembra 1943, SNOS odnoso njegov predhodnik Plenum Osvobodilne fronte slovesno izjavil glede Julijske krajine. Poudaril je, da so se v borbi združile vse slovenske pokrajine in da te pokrajine za vse večne čase pripadajo slovenskemu narodu, pripadajo Jugoslaviji. II. zasedanje AVNOJ-a v Jajcu je to izjavo prav tako slovesno potrdilo. Brez ozira na trenutno taktično vrednost in oceno te izjave drži naslednje: nastala je v teku naše borbe, v teku tiste borbe, ki je dejanska, pod partizanskim orožjem in pod velikim Titovim vodstvom združila vse slovenske pokrajine, ki je dejansko združila ves slovenski narod. To dejstvo naglašamo zlasti danes, ko jugoslovanska delegacija v Parizu izjavlja, da Jugoslavija ne bo priznala nezakonitih krivic, ki bi jih radi storili našemu narodu iz imperialističnih razlogov, da ne bo priznala nobenih meja in podpisala nobenih pogodb, ki bi elementarno pravico našega naroda kakorkoli okrnile.

Slovenski narodno osvobodilni svet si lahko šteje danes v čast, da je že ob samem svojem rojstvu, ko se je 1941 prvič sestal njen zbor, tedanji Vrhovni plenum OF (SNOS), poudaril bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov, da je naglasil novo Jugoslavijo, ki se poraja in za katero se bori naše gibanje. Bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov sta pod velikim Titovim vodstvom postali neuničljivo dejstvo. Bratstvo in enotnost, kakršni izpovedujemo mi, nimata seveda prav ničesar skupnega s kakršno koli reakcionarno, na primer bivšo jecenarsko koncepcijo »jugoslovanstva«. Stara Jugoslavija, ki jo je naša lastna reakcija v vsakem pogledu sama razjedala in razbijala, je bila sposobna le ene vrste enotnosti: enotnosti reakcionarnih vladajočih krogov takrat, ko je veljalo udati pod jugoslovanskim delovnim ljudstvom. Bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov, skovani pod Titovim vodstvom v narodno osvobodilni borbi, imata popolnoma novo družbeno osnovo. Družbena osnova našega bratstva in enotnosti je enotnost delovnega ljudstva Jugoslavije. Prav zaradi tega, ker je enotnost delovnega ljudstva podlaga bratstvu in enotnosti naših narodov, prav zato je njihovo bratstvo tako trdno, prav zato je njihova enotnost neporušljiva, prav zato je nova Jugoslavija tako enotna in tako močna država. Reakcionarij vseh barv, tudi tisti, ki so se nekoč penili od lažne »jugoslovanstke« fraze, bi danes v tuji službi radi razbijali najvišji pridobitev narodno osvobodilnega boja, naše bratstvo in našo enotnost. Zaman! Ljudske množice stoje trdno na njenem braniku, svobodni in enakopravni jugoslovanski narodi se zavajajo, da jih skupni napori za srečo in blagostanje pod Titovim vodstvom — iz dneva v dan še trdneje družijo!

Ijavljamo v besedah in v dejanjih kot vodilno načelo vse naše tvornosti.

Nastanek, rast in razvoj SNOS-a si je nemogoče misliti brez oborožene partizanske borbe jugoslovanskih narodov. Naši prvi parlamenti so zrasli prav iz te oborožene borbe, ki jim je bila edina sposobna nuditi realno podlago in jamstvo za njihov obstanek. SNOS danes ponovno izraža svojo globoko hvaležnost Jugoslovanski armadi, njenim padlim borcem in komandirjem, njenemu tvorcu, organizatorju in vrhovnemu komandantu. Naša najgloblja povezanost z Jugoslovansko armado, čuvarjem vseh naših pridobitev, je svetla tradicija našega narodno osvobodilnega gibanja, ki jo bomo varovali ko punčico svojega očesa.

Nadaljnja tradicija SNOS-a je tradicija enotnosti slovenskega ljudstva. Razume se, da enotnost slovenskega ljudstva, ki ji je dala iniciativo in jo je organiziral KP, premaganj reakciji ni vseč, za nas pa je enotnost slovenskega ljudstva, utelešena v Osvobodilni fronti, pridobitev, ki je našemu narodu omogočila zmago, ki danes pomaga tudi vsem še neosvojenim Slovincem, da vzdrže v težki borbi, in ki je jamstvo za nove zmage našega ljudstva, za njegovo srečo in njegovo bodočnost. Naše ljudstvo bo znalo magnati vsakogar, ki bi se drznil pod kakršno koli pretezo znotraj ali izven OF v dejanski službi reakcionarnih sovražnikov razbijati njegovo enotnost!

Prehajam k zadnji tradiciji, ki jo želim omeniti. Kakor pri vseh jugoslovanskih narodih tako se je tudi pri slovenskem narodu v teku narodno osvobodilne borbe začel oblikovati nov kov parlamentarizma. Parlamentarizem našega kova je zrasel iz borbe, v kateri je vzelo usodo svojih narodov v roke ljudstvo, iz borbe, ki po svojem družbenem bistvu pomeni revolucionarni prelom v naši zgodovini in ki je dovedla do temeljitih sprememb v družbeno politični strukturi naše države. Nobenega dvoma ni, da so prav ta dejstva najvišja odlika našega parlamentarizma in njegovega resničnega, ljudskega demokratizma, ki ga moramo poglobljati in ga bomo poglobljali. Naša ljudska demokracija je jamstvo, da politična oblast našega ljudstva hkrati pomeni tak razvoj, ki bo odstranil eksploatacijo človeka po človeku.

Slovensko ljudstvo se lahko s ponosom zaveda, da je z II. zasedanjem SNOS-a zaključena velika in pomembna doba v zgodovini našega naroda. Ljudstvo, ki je na oblasti, bo tudi v bodočem našem parlamentu nadaljevalo svojo zacrtano pot. Njegova pot bo vsebovala vse svetle tradicije, ki so se poročile v narodno osvobodilnem gibanju in ki so se odražale tudi v SNOS-u. Naše ljudstvo bo nadaljevalo pot, za katero so dali svoje življenje njegovi najboljši ljudje. Naše ljudstvo bo pod velikim Titovim vodstvom izbojevalo nove in nove zmage.

Parlamentarizem našega kova je zrasel iz borbe, v kateri je vzelo usodo svojih narodov v roke ljudstvo, iz borbe, ki po svojem družbenem bistvu pomeni revolucionarni prelom v naši zgodovini in ki je dovedla do temeljitih sprememb v družbeno-politični strukturi naše države... Naša ljudska demokracija je jamstvo, da politična oblast našega ljudstva hkrati pomeni tak razvoj, ki bo odstranil eksploatacijo človeka po človeku.

B. KIDRIČ

IZGUBO GORICE BI MED VSEMI KRIVICAMI, KI BI JIH PRIZADEJALA FRANCOSKA ČRTA, JUGOSLOVANSKI NARODI NAJTEŽE SPREJELI

je izjavil dr. Aleš Bebler na seji politično-teritorialne komisije za Italijo

Pariz, 12. septembra. Posebni dopisnik Tanjuga poroča:

Na večerajšnji seji politično-teritorialne komisije za Italijo je dobil prvi besedo ukrajinski delegat Petrovski, ki je podprl jugoslovanski predlog glede spremembe predlagane meje v drugem sektorju z dodelitvijo enega dela Beneške Slovenije Jugoslaviji. Ukrajinski delegat je poudaril vso neizpodbitnost argumentov in dejstev, ki jih je navedel jugoslovanski delegat, in naglasil, da govorijo ne samo etnični, temveč tudi zgodovinski in vsi ostali razlogi v prid upravičenih zahtev jugoslovanske delegacije.

Za njim je dobil besedo jugoslovanski delegat Aleš Bebler, ki je govoril o tretjem delu predloga jugoslovanske delegacije in zahteval, naj se popravi nepravilna in absurda odredba načrta mirovne pogodbe o dodelitvi mesta Gorice Italiji.

Češkoslovski delegat, ki je govoril za Beblerjem, je izjavil, da je potrebno vprašanje Gorice podrobno preučiti, ker se po obrazložitvi jugoslovanske delegacije in po gradivu, ki je na razpolago članom komisije vidi, da »francoska črta« ustvarja najbolj absurden in najbolj nepravičen položaj. Smatra, da so prišle vse države na konferenco zato, da bi popolnoma proučile vprašanja, o katerih se bo odločalo, in da se ne sme preiti nobenega težkega vprašanja, temveč se ga mora rešiti, kajti ta rešitev bi bila prvič v prilog trajnega miru, drugič pa bi se zadovoljilo željam in potrebam samega prebivalstva.

Češkoslovski delegat je nato izjavil, da je neobhodno potrebno spremeniti predlagano črto pri mestu Gorici v smislu jugoslovanskega in beloruskega predloga. Da bi pa proučevanje in reševanje tega vprašanja bilo učinkovito in da bi se izognili daljši diskusiji na plenarnih sejah komisije, je češkoslovski delegat predlagal, naj se ustanovi posebna podkomisija 9 članov, ki naj bi proučila vsa vprašanja v zvezi z mestom, proučila jugoslovanski in beloruski predlog ter predložila komisiji poročilo o svo-

jem delu in svoje mišljenje. Poljski delegat se je pridružil predlogu češkoslovškega delegata o ustanovitvi podkomisije za mesto Gorico. Med drugim je dejal:

»Mesto Gorica je obkroženo od vseh strani s slovenskim prebivalstvom in stoji na etničnem slovenskem ozemlju. Potemtakem bi dodelitev Gorice Italiji predstavljala kršitev etničnega načela. Gorica je važen prometni cestni voz, ki jo veže z Jugoslavijo in bi bila ekonomsko in prometno zaprta, če bi jo odrezali od svojega zaledja. Prav tako ni nikdar pripadala Benetkam in je bila šele leta 1918 dodeljena Italiji. Tisti, ki so vedno proglasili etnično načelo, so ga, kakor izgleda, v primeru Gorice pozabili. Bodimo zvesti tem načelom. Gre za usodo prebivalstva tega področja. Z našo odločitvijo prevzamemo odgovornost za njen razvoj. V imenu teh načel se izraža poljska delegacija za priključitev mesta Gorice k Jugoslaviji.

Proti češkoslovškemu predlogu so se izrazile nekatere druge delegacije, ki govorijo samo o postopku glede vprašanja, ne pa o vsebini. Zato so se tudi sedaj, ko bi bilo potrebno vprašanje mesta Gorice v podkomisiji še bolj osvetliti in dokazati stvarna dejstva, vzgibali vsake globlje diskusije ter se posluževali samo razgovor postopka. Tako je delegat ZDA izjavil, da ni prepričan o potrebi ustanovitve podkomisije za proučevanje tega vprašanja, ker je bilo že popolnoma obrazloženo in ker je v njem popolna dokumentacija.

Na koncu je bilo na predlog delegata Južne Afrike sklenjeno, naj se vprašanje ustanovitve podkomisije odloži za takrat, ko bo jugoslovanski delegat končal z obrazložitvijo jugoslovanskih predlogov o spremembi predlagane meje.

Ker se nato ni nihče več javil k besedi, je predsednik izjavil, da je diskusija o tretjem delu jugoslovanskega predloga končana. Nato pa je jugoslovanski delegat Bebler pred obrazložitvijo četrtega dela jugoslovanskega predloga podal kratko izjavo jugoslovanske delegacije o Gorici.

Govor jugoslovanskega delegata dr. Aleša Beblerja

»Dovolite mi, gospoda, da pričnem tolačiti tretji del italijansko-jugoslovanske meje. S tem tretjim delom naletimo na nadaljevanje absurdnosti in krivic francoske črte, še več, naletimo na višek absurdnosti in višek krivic. Tu vidimo, da napravi francoska črta ovinek okoli hribov, nato se ponovno spusti na jug, preseka reko, gre skozi neko mestno aglomeracijo, ki jo preseka na dvoje in se nato ponovno spusti in zavije proti zahodu, tako da napravi lok, ki odvajajo to aglomeracijo od ozemlja, ki ga name-ravajo dodeliti Jugoslaviji.

Katero mesto je tisto, ki ga ta črta preseka na dvoje? To je edino mesto slovenskega dela Julijske krajine, ker vsa druga naselja, čeprav se imenujejo mesta nimajo več kot 3000 prebivalcev. To mesto je nastalo iz slovenske vasi, o njem priča njegovo slovensko ime — Gorica — ki pomeni v staroslovenskem jeziku, kakor tudi v sedanjem slovenskem jeziku »vinograd«. Tukaj se je naselil okoli leta 1000 neki nemški fevdalni gospodar in okrog njegovega dvorca se je tvorilo naselje, ki je od tega časa postalo glavno mesto province, ki se je vedno imenovala: provinca Gorica. V srednjem veku je bila sedež kneževine Gorice. Bila je sedež avstrijskih »Landeshauptmannov« za časa habsburške vladavine, bila je sedež fašističnega prefekta iste province Gorice, to pomeni, da je glavno mesto province, katere je v ce-

loti, izvzemši njenega glavnega mesta, dodeljena Jugoslaviji. Glavno mesto je oddvojeno od province. Zakaj ni središče te province na svojem pravem mestu? Prosim vas gospoda, da pogledate na zemljepisno karto, pa boste videli, da je to mesto, kjer se stekata dve reki — Soča, ki prihaja od severa, in Vipava, ki teče od vzhoda. Še več, to mesto je središče doline slovenskega dela Julijske krajine, ki je v svoji celoti hribovita dežela. To pomeni, da je ključ dveh dolin ki zajemata vso pokrajino in obenem edina ravnina, na kateri je lahko vzniklo veliko naselje. Zaradi vseh teh razlogov je bila Gorica vedno prometno križišče vse te pokrajine. Ko so bile zgrajene moderne ceste, je bila cestno križišče, nato pa je v zadnjem stoletju postala njen edini prometni voz.

Kot edino mestno naselje in upravno središče pokrajine je bila Gorica od nekdaj in je še danes trgovsko in gospodarsko središče tega področja. Predstavlja tudi tržišče za poljedelske proizvode, živinorejske proizvode, les, sadje in to tako za potrošnje mesta kakor tudi za izvoz izven področja. Gorica je edino industrijsko središče, ki izdeluje opravo iz lesa iz same pokrajine, papir, za katerega se kot surovina izkorišča isti les, tekstilije, za katere se potrebna surovina uvaža in prekomorskih dežel. Skratka celotno gospodarstvo v pokrajini Gorica je kulturno in upravno povezano s tem mestom.

Gorica je kulturno in upravno središče Goriške pokrajine, ki je v etničnem pogledu najbolj čisto slovensko področje vse Julijske krajine

V italijanskem memorandumu naletimo na pritožbo in na dejstvo, da je Gorica, oddvojena s črto od svojega področja, oddvojena od izvirov svoje vode, svojega malega gozda v okolici, ki služi prebivalstvu mesta za vsakdanji prehod, od svojega pokopališča itd. Te pritožbe so po našem mišljenju popolnoma upravičene, vendar pri tem smatramo, da neko mesto ne more živeti samo od pitne vode, svojega sprehajališča in svojega pokopališča. Potrebno mu je nekaj drugega, potrebno mu je, da se prehranjuje, potrebno mu je gorivo, da ima vire za kritje svojih potreb in za zadovoljitev svoje

potrošnje, skratka, potrebno mu je, da izpolni svoje funkcije mesta, ker bi bilo drugače mrtvo. Tako kot ima zaledje potrebo po mestu, tako ima tudi mesto potrebo po zaledju; po vsem svojem zaledju, čigar središče je po svoji naravi in zgodovini.

Kakšno je zaledje, katerega središče je Gorica? Kakšen je njegov značaj? Celotno področje je popolnoma slovensko tudi v etničnem pogledu in je najbolj čisto področje celotne Julijske krajine. Po popisu iz leta 1910. (o tem popisu bom imel še priliko govoriti) ima to področje Nadaljevanje na 2. strani.

Sedanja grška vlada vodi napadalno politiko, ki ogroža mir in varnost

je izjavil albanski delegat Tuk Jakov na seji Varnostnega sveta

New York, 12. sept. (Tass). Na seji Varnostnega sveta, ki se je vršila 10. septembra, se je nadaljevala diskusija o izjavi ukrajinskega delegata, ki pravi, da zadržanje grške vlade ogroža mir in varnost na Balkanu.

V začetku se je bila dolga diskusija o vprašanju, ali naj se ugotovi prošnja albanskega predstavnika Tuka Jakova, da pristavi seji, kjer naj bi podal Svetu priporočila v zvezi z vprašanjem, ki se sedaj razmatra. Delegat Avstralije je izrazil protiteno, da bi Varnostni svet poslušal predstavnika Albanije. — Britanski delegat Cadogan pa je trdil, da se ukrajinska izjava nanaša na "položaj, ne pa na »spor« in da zaradi tega Svet na temelju 32. člena ustanovne listine ne more povabiti Albanije.

Predsednik Sveta dr. Lange (Poljska) se ni strinjal s Cadoganom. Izjavil je, da člen 39 postopnika Svet obvezuje, da predloži Svetu obvestila, ki lahko na ta ali na oni način pomagajo k rešitvi.

Za tem je nastopil Gromiko in poudaril, da je na zadnji seji Sveta zahteval, da se povabi albanskega predstavnika

in zato sedaj ne želi ponavljati svojih argumentov.

Predsednik Lange je nato dal vprašanje na glasovanje. Proti predlogu, da bi albanskega predstavnika povabili na sejo, je glasoval samo angleški delegat. Avstralski delegat se je glasovanja vzdržal. Vsi ostali člani Sveta so glasovali za to, da se povabi albanskega predstavnika.

Tuk Jakov je zavzel svoje mesto ter prečital izjavo, v kateri je obtožil sedanji grški režim, da vodi napadalno politiko, ki ogroža mir in varnost. Predstavnik Albanije je izjavil, da ni točno, da bi se njegova država nahajala v vojnem stanju z Grčijo ter poudaril, da si Albanija tega tudi ne želi, kajti Albanija je majhna, miroljubna dežela, ki ni bila nikoli napadalna, nasprotno pa vedno žrtve napadalnosti, in to tudi napadalnosti same Grčije. Režim, ki se sedaj uvaža v Grčiji, poizkuša na vse moč gošče načine sejati sovraštvo med grškim in albanskim narodom. Ta režim je organiziral izvajanja na grško-albanski meji, poizkušal uničiti albansko manjšino v Grčiji, postavil zahtevo do južnega dela

Albanije ter pričel kampanjo laži in najrazličnejših izmišljotin proti Albaniji. — Tuk Jakov je poudaril, da so teroristične tolpe več kakor 100-krat prekršile albansko ozemlje in albanske vode.

Albanski delegat je nato prešel na vprašanje postopanja z albansko manjšino v Grčiji ter navedel vrsto primerov, iz katerih je razvidno, da grški reakcionari podvzemajo teroristične ukrepe proti albanski manjšini.

Ob koncu je izrazil upanje, da bo Svet sprejel odločitev v zvezi s tem vprašanjem, pri čemer bo upošteval vse resne momente.

Po izjavi albanskega delegata Jakova Tuka, je nastopil grški predstavnik Dendramis, ki je ponovno izjavil, da vlada med Grčijo in Albanijo vojno stanje.

Nato je nastopil delegat Združenih držav Amerike Johnson, ki je izjavil, da se ne strinja z izjavo Ukrajine o položaju v Grčiji, ter branil postopke grške vlade. V istem duhu je govoril tudi avstralski delegat Hasluck.

Po Hasluckovem govoru je Varnostni svet odločil, da odloži sejo do 10. septembra zvečer.

Bolgarsko ljudstvo si je prostovoljno izvolilo režim, za katerega se je borilo stoletja

je izjavil Benoît Franchon

Sofija, 12. sept. (Tanjug). Na včerajšnji konferenci za tisk v Sofiji so bili tudi inozemski sindikalni delegati, ki so govorili predstavnikom tiska o svojih vtisih z bivanja v Bolgariji.

Generalni sekretar Generalne konfederacije dela v Franciji Benoît Franchon je izjavil, da so delegati obiskali na dan referenduma ne samo Sofijo, temveč tudi njeno okolico in da so imeli priložnost ugotoviti izredno veliko zanimanje vsega ljudstva za referendum.

Bolgarsko ljudstvo je 8. septembra samo, prostovoljno in v popolnem redu izvolilo tisti režim, za katerega se je borilo stoletja. Na dan 9. septembrskih manifestacij smo videli, da je vse ljudstvo navdušeno. Kljub izdaji gotovih krogov je ljudstvo uresničilo svojo idejo o republiki. Spoznali smo, da se ustvarja v Bolgariji nekaj novega, nekaj velikega, in to je enotnost našega ljudstva. Prav ta enotnost bo omogočila ljudskemu in hrabremu bolgarskemu ljudstvu, da si izgradi svojo srečno bodočnost.

Povratak češkoslovaške vojaške delegacije iz Moskve

Praga, 12. sept. ČTK poroča: Delegacija oficirjev češkoslovaške vojske se je vrnila z uradnega obiska v Moskvi, kjer se je pogajala o dejanskem izvajanju sporazuma, ki je bil dosežen med sovjetskimi oblastmi in predsednikom vlade Gottwaldom ob priliki njegovega zadnjega obiska v Moskvi.

Enotna socialistična partija Nemčije dobila na občinskih volitvah 22.984 mandatov

Berlin, 12. septembra (Tass). Listi objavljajo rezultate nedavnih občinskih volitev na Saksonskem, na katerih je enotna socialistična partija Nemčije po vaseh dobila 22.984 občinskih mandatov, liberalna demokratska stranka 2190, krščansko-demokratska unija 3522, Komitet kmečkih pomoči 1110 in Združenje žena 39 mandatov. Po mestih je dobila enotna socialistična partija Nemčije 490 mandatov, liberalna-demokratska stranka 335, krščansko-demokratska unija 231 in Združenje žena 2 mandata.

Poljski izdajalec Anders v Londonu

London, 12. sept. Reuter poroča: General Anders je prispel z letalom iz Italije v London.

pač najvernejši odraz dobe, ko se je prva svetovna vojna komaj končala, a se je druga takoj začela pričniti.

Urednik Anton Oevirk je izredno težko nalogo, iz ogromnega, skoraj nepreglednega gradiva skrajno slabo čitljivih rokopisov, ustvaril zaokroženo, a hkrati jasno razčlenjeno celoto, izvršil temeljito in vestno. Sigurnost znanstvenika se pri njem družijo z ostrim kulturnim estetskim čutom, zato je kompozicijska zbirka do konca prežetana in uravnovešena. Skratka, izdaja Zbranega dela Srečka Kosovele, to se pravi njegove celotne pesniške produkcije je ne navadno pomemben, skoraj bi rekli slovesen dogodek v naši kulturi, za številne ljubitelje velikega, pregledaj umrlega pesnika pa pravi praznik.

Oprema in grafična izdelava knjige razodevata skrbnost in okus. Tako je Zbrana založba Slovenije s tem prvim zvezkom »Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev« ki mu jih bo do konca tega leta v kratkih presledkih sledilo še pet (Aškerc, Jurčič, Kersnik, Trdina in Linhart) dokazala, da se zaveda velike kulturne pomembnosti, ki jo predstavlja ta zbirka naših klasikov, pa tudi odgovornosti, da bo v vsakem opiru res na višini. Bojimo se samo, da je za tako veliko zasnovano delo naklada 5.000 izvodov mnogo premajhna. Zakaj, namenjeno bi moralo biti vsaj eni generaciji. Pri tem pa seveda računamo s kulturno zrelostjo naše javnosti, zlasti se, ker je cena zbirke zares ljudska in plačevanje na obroke nadve ugodno. Za naročnike, ki bodo naročili celotno letošnjo serijo

Seveda ni Kosovelova pesem samo izraz socialne borbenosti in upornosti, temveč tudi notranje razklanosti, osebne bolečine in tudi najtiste ubranosti in je

Mat, le tisti kruh, veš, nas lahko hrani, ki v njem začuti kri prelito in bolest zatajeno, skrito.

A samo on bo res močan, kdor ga je in kdor hladan maščeval bo tvojo kri...

Samo delo kazalo bo človeštvo novo pot in, kamor srce genija hotelo, in tja za njim bo stopal zdrav rod, in v našem delu vstane nova sila, ki svet bo zrušila in dogradila.

Seveda ni Kosovelova pesem samo izraz socialne borbenosti in upornosti, temveč tudi notranje razklanosti, osebne bolečine in tudi najtiste ubranosti in je

Dopisi „Ljudski pravici“

V Mokronogu so bili prvi nabori v svobodi

V Mokronogu so partizanske pesmi in vrisanje fantov že zgodaj prebudile prebivalce. Na okrašenih vozovih so prihajali pred poslopje, v katerem je delala naborna komisija. Fantje so bili razigrani. Največ so se razgovarjali, v kateri rod vojske bi šli najraje služiti.

Predsednik komisije, kapetan, se je z vsakim fantom porazgovoril o njegovih željah in sposobnostih. Sam se je čudil, da so prihajali pred komisijo fantje trežni, prejšnje čase so bili včasih tako pijani, da so komaj stali pred zdravnikom. Fantje so se že doma pogovorili, v ka-

teri rod vojske bo kateri zaprosil. Velika večina kmečkih fantov se je prijavljala za motorizacijo in aviacijo. Čeprav vedo, da bodo morali služiti dlje časa. Menijo, da jim bo to še pozneje koristilo, ker bodo obvladali avto, saj bodo zmogli voditi traktorje in razne druge motorizirane poljedelske stroje. Več se jih je prijavilo, oziroma prosilo za sprejem v Titovo gardo. Nekateri so jokali, ko jim je predsednik komisije povedal, da ne morejo biti sprejeti, kajti za gardista so še posebno strogi zdravniški pregledi. Nekaj fantov pa je bilo sprejetih v Titovo gardo in jim nekateri kar zavidajo.

Na okrašenih vozovih in s pesmijo so prišli fantje na nabor.

V Solčavo...

Mrak je še. Ljudje v Topolščici še spijo. Pred kuhinjo zdravilišča pa se v velik kamion nameščajo tovariši in tovarišice, nameščenci iz zdravilišča. 35 ljudi, delavcev, zdravniškega osebja in zdravnikov se odpravljajo na vas pomagat kmetom. Avto drvi po vijugasti cesti. Za nami ostaja Soštanj in Mozirje, vozimo se ob deroci Savinji skozi Ljubno in Luče v Solčavo. Tu je naš cilj. Solčavo so Nemeči vso požgali. Z nami je mnogo tovarišev, ki so bili v borbah tod okoli. Danes se spet pozdravljajo s staro znanko Radoljo, z Oljšavo, ki odpira pot h Korošici.

Okoli kamiona se zbirajo Solčavčani. Radovedni so, kaj nas je prineslo v njihov kot.

Skupina s tovarišem Tonetom na čelu si je zadala nalogo izkopati temelje za šolo. V kamnitih tleh se udarjajo krampji. In pesem jim pri delu pomaga. Druga skupina — saniteta — pripravlja ordinacijsko sobo. Na dolgo mizo razlagajo medicamente, druga, manjša bo služila za operacijsko mizo. Pred vrati že čakajo bolniki. Po štirje prihajajo v sobo, kjer jih naši zdravniki preiskujejo. Do večera je pregledanih 120 ljudi. Toda tudi skupina pri kopanju temeljev za šolo se je odrezala. Skopala in prepečljala je 400 samokolnic zemlje.

Ze domov grede smo se dogovorili, da gremo drugo nedeljo spet na delo na vas, tokrat pa v Radmirje.

Podprešek Janja.

★

JESENICE — V okviru »Slavnostnih igr« so imele žene jesenjskega okraja v Titovem domu veliko zborovanje s slavnostno akademijo. Dvorana Titovega doma je bila nabito polna. Žene z Jesenic in Javornika so razvile svoj lep izdelek prapor. Sledila je zborna recitacija »Skolzi plamen krvi se prapor blesti«, nato pa so žene Javornika zapele pesem o svobodi. Žene iz Kranja so izvajale simbolično sliko »Pregovor vseh žen«. Nato so žene v narodnih nošah iz Gorij in Kranjske gore plesale stare pleske. Tovarišice iz Veleseja so zapele pesem o komandantu Stanetu, Rdeči sarafan in pesem Veseli veter. Ob zaključku pa je vsa dvorana sloje zapela pesem »Nabrusimo kosce«. Zupančič.

GRAHOVO — Pred nekaj meseci je bila v poslopju narodne imovine postavljena traktorska postaja. Gradnja pa tudi moderno mehanično delavnico za popravilo raznih kmetijskih strojev.

Moderna mlatilnica na traktorski pogon omlati dnevno več stotov žita. Pred mlatilnico že v zgodnjih urah stojijo dolge kolone z žitom natovljenih vozov. Po vrstnem redu kmetje omlatijo svoje žito, ki je letos kar precej dobro obrodilo. Tudi ponoči je mlatilnica v polnem pogonu. Traktoristi delajo neumorno in požrtvovalno pomagajo kmetom, da bi čim prej popravili svoje žitarice. M. Z.

MURSKA SOBOTA — V ponedeljek jutraj se je na soboškem kolodvoru zbralo mnogo ljudi. Prišli so pričakat in pozdravit svojo mladino, svoje udarnike iz delovne brigade »Štefana Kovčar«, ki je pri gradnji nasipov ob Pesnici dosegla prvo mesto. Vlak je vse okrašen prisopihal na postajo, kjer so ga Sobočani ponovno zasuli s cvetjem. Brigada se je razvrstila na peronu. Visoko in ponosno je vihrala nad njo rdeča trikotna zastava z napisom »Nabolišči brigadi«. Mlade delavce in udarnike so pozdravili zastopniki oblasti, vojske in organizacij. Zadnji je govoril komandant brigade, ki je povedal o doseženih uspehih in prebiti imena dvanajstih mladincev — udarnikov. Ne samo v ponos, tudi za zgled nam more biti naša mladina, saj nam vsak dan dokazuje, da delom, kako je treba delati za boljše in lepšo bodočnost. Humar Joško.

SV. LENART — Aktiv LMS Sv. Lenart je v nedeljo proslavil vrnitev mladincev in mladink s proge Brčko-Banovič in z regulacije Pesnice. Sekretarka mladine tov. Pepca je prikazala uspehe mladine, ki se je vrnila, nato pa je razdelila darila, ki jih je pripravil aktiv LMS Sv. Lenart za svoje tovariše iz delovnih brigad. Osnovali so tudi delovno četo, ki koplje jame za električne drogeve. V ponedeljek 10. septembra je 14 mladincev in mladink klub slabemu vremenu skupalo 15 jam za drogeve. Tako bo mladina Lenarta s prostovoljnimi delom pripomogla, da bodo Slovenske gorice čim prej dobile elektriko. Tudi prebivalstvo okoliških vasi se prav pridno udeležuje dela. B. V.

NOVE KNJIGE IN ČASOPISI

Tone Seliskar: Tovariši. Povest partizanske zvestobe. Ilustriral Ivo Subić. »Mladinska knjiga«. Ljubljana 1946. — Strani 240.

G. Krklec-arh. A. Brilli: Pionirji — zidarji. Slikanica. »Mladinska knjiga«. Ljubljana 1946. — Strani 46.

Kornej Cukovskij: Suri-Mari Velikan. Slikanica. Iz rusčine prevedel A. Debeljak. Ilustriral M. Gaspari. »Mladinska knjiga«. Ljubljana 1946.

A. Brilli: Izgubljeno kosilo. Slikanica. »Mladinska knjiga«. Ljubljana. 1946. Strani 28.

Statut Ljudsko mladine Jugoslavije. »Mladinska knjiga«. Ljubljana 1946. — Strani 35.

Obzornik: Mesečnik za ljudsko prosveto, št. 5. Ljubljana 1946.

S. I. Vavilov: Sovjetska nauka u službi otadžbine. Biblioteka »Društva za kulturnu saradnju Jugoslavije sa SSSR«. Beograd 1946. Str. 23.

A. Šabanov: Medicinsko obrazovanje u SSSR. Biblioteka »Društva za kulturnu saradnju Jugoslavije sa SSSR«. Beograd 1946. Str. 68.

S. V. Kaftanov: Više obrazovanje u SSSR. Biblioteka »Društva za kulturnu saradnju Jugoslavije sa SSSR«. Beograd 1946. Str. 48.

P. Moskatov: Herojska radnička klasa Sovjetskog saveza. Biblioteka »Društva za kulturnu saradnju Jugoslavije sa SSSR«. Beograd 1946. Str. 63.

Ob izidu zbranega dela Srečka Kosovele

V Državni založbi Slovenije je pravkar izšla zajetna 450 strani obsegaajoča knjiga Zbranega dela SREČKA KOSELE, ki jo je uredil in z opombami opremil Anton Oevirk, njeno opremo pa zasnoval Boris Kobe.

Knjiga obsega — po besedah njenega urednika — celotno Kosovelovo pesniško produkcijo, to se pravi vse pesmi (skoraj 400), ki odražajo njegove poteze njegovega duha in umetnosti, ter so tudi oblikovno dogane. Čeprav upošteva ta prva knjiga Kosovelovega zbranega dela vse doslej objavljene pesmi in to v revijalnem tisku, v obeh, po pesnikovi smrti izdanih zbirkah iz l. 1927 in 1931, ter v dnevnem časopisju, vsebuje današnja izdaja vendar polovico novih, doslej še nikjer objavljenih pesmi.

Med temi prvi objavljene teksti so nekatere prave dragotine, razen tega pa je mnogo takih, ki osvetlujejo pesnika s čisto novih strani. S to knjigo je med nami zaživel tako rekoč popolnoma nov, še lepši, še bližji, še neposrednejši, še mlajši, to je še sodobnejši Srečko Kosovel, ki bo mladi generaciji še mnogo, mnogo dal in ji veliko povedal.

Naj z urednikom Oevirkom se ugovarimo, da nista bili obe dosedajšnji zbirki Kosovelovih poezij, kolikor se opirajo na objave po pesnikovi smrti, v nobenem pogledu verodostojni. Avtentično

besedilo, verno posneto po rokopisih, prinaša šele pričujoča izdaja.

Ko človek lista po tej zajetni knjigi, ki skriva v sebi toliko nam še nepoznane bogastva, se ne more načuditi, kako so nam mogle biti celih 20 let od pesnikove smrti neznane in nedostopne take pesniške lepote, spoznanja in odkritja, kot jih prinaša prva knjiga Zbranega dela Srečka Kosovele. Skoro bi morali navajati pesem za pesmijo. Mladini — ne glede na leta — bodo zažarele oči ob takih-le stihih:

Mati, le tisti kruh, veš, nas lahko hrani, ki v njem začuti kri prelito in bolest zatajeno, skrito.

